

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини

Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ

**ПРО РОБОТУ БІБЛІОТЕК ОБЛАСТІ НА ВИКОНАННЯ
ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
«ПРО ВІДЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ І ЮВІЛЕЇВ
У 2022 - 2023 РОКАХ»**

Методичні пропозиції

**Одеса
2022**

З метою консолідації та формування історичної свідомості Українського народу, збереження національної пам'яті та належного відзначення і вшанування пам'ятних дат і ювілеїв Верховна Рада України у **Постанові № 1982-IX від 17 грудня 2021 року**¹ визначила відзначення наступних пам'ятних дат та ювілеїв історичних подій та видатних особистостей у 2023 році. Це:

- **450** років із часу заснування у Львові **Іваном Федоровим друкарні**² (1573);
- **400** років із часу обрання **Михайла Дорошенка** гетьманом Запорозького козацтва³ (1623);
- **375** років із початку повстання козаків на Запорозжі, початку визвольної війни, обрання гетьманом **Богдана Хмельницького**⁴ (січень 1648);
- **375** років із часу переможних битв українського козацтва під Жовтими Водами (29.04-16.05.1648), Корсунем (25-26.05.1648), Пилявцями (21-23.09.1648)⁵;
- **350** років із часу походів **Івана Сірка** на Очаків та Ізмаїл⁶ (1673);
- **225** років із часу видання «Енеїди» **Івана Котляревського**⁷ (1798);
- **125** років із часу видання першого тому «Історії України-Руси» **Михайла Грушевського**⁸ (1898);

¹ Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках : [Постанова Верховної Ради України № 1982-IX від 17.12.2021 р.] // Верховна рада України. Законодавство України. Дата оприлюднення: 17.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1982-20#Text>. (дата звернення: 22.10.2022).

² Ісаєвич Я. Перша друкарня у Львові / Ярослав Ісаєвич // Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. С. 104-117 // ЗБОРНИК. URL: <http://litopys.org.ua/isaevych/is07.htm>. (дата звернення: 22.10.2022).

³ Букет С. Видатний полководець Михайло Дорошенко – засновник гетьманської династії / Євген Букет // Арміяінформ. Дата публ.: 30.01.2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/01/30/vydatnyj-polkovodecz-myhajlo-doroshenko-zasnovnyk-getmanskoji-dynastiji/>. (дата звернення: 22.10.2022).

⁴ Лук'янюк В. Гетьман Богдан Хмельницький / Володимир Лук'янюк // Цей день в історії. Дата публ.: 02.06.2015. URL: <https://goo.su/UzKEYKe>. (дата звернення: 24.10.2022).

⁵ Лук'янюк В. Битва під Пилявцями / Володимир Лук'янюк // Цей день в історії. Дата оновлення: 11.08.2018. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0923M/>. (дата звернення: 24.10.2022).

⁶ Легендарний кошовий отаман Іван Сірко // Всеукр. громад. орг. «Укр. Реєстр. Козацтво». URL: http://www.kozatstvo.net.ua/ua/publications/uk_r.php?d=a&i=676. (дата звернення: 24.10.2022).

⁷ Марасєв В. «Енеїда» Котляревського – витоки національного відродження / Владлен Марасєв // Укр. інтерес. Дата публ.: 09.09.2022. URL: <https://uain.press/articles/863625-863625>. (дата звернення: 24.10.2022).

⁸ Тельвак В. Перший том «Історії України-Руси» Михайла Грушевського в оцінках сучасників / Віталій Тельвак // Дата публ.: 2007. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54628/02-Telvak.pdf?sequence=1>. (дата звернення: 24.10.2022).

- **100** років із часу початку проведення державою заходів на підтримку розвитку української мови⁹ (1923);
- **1045** років із часу народження **Ярослава Мудрого**¹⁰ (978-1054), Великого князя Київського, державного та політичного діяча Київської Русі;
- **970** років із часу народження **Володимира Мономаха**¹¹ (1053-1125), Великого князя Київського, державного та політичного діяча Київської Русі;
- **310** років із часу народження **Івана Григоровича-Барського**¹² (1713-1791), архітектора, представника українського бароко;
- **200** років із часу народження **Ізраїля Бродського**¹³ (1823-1888), підприємця, мецената;
- **150** років із часу народження **Євгена Черняхівського**¹⁴ (1873-1938), лікаря, хірурга, педагога;
- **120** років із часу народження **Юрія Перевузника**¹⁵ (1903-1966), громадського та політичного діяча, юриста, учасника боротьби за незалежність України у ХХ столітті;

та ще визначні дати: народження осіб та ювілеї подій, які вплинули на розвиток нашої держави та мали вплив на світову історію.

Цього ж року ми згадаємо знову та знову тих, хто загинув під час **Великого Голоду**¹⁶, згадаємо про ті сім колосків та про тих, хто організував цей страшний голокост. **90 років** минуло з того часу, але ми згадуємо про це завжди і не тільки у дні пам'яті. Літературні вечори, години суму за погиблими, розповідь про ці страшні сторінки повинні розкривати і перелік нових історичних та художніх видань, що отримані бібліотеками від Інституту

⁹ Статус української мови // Вікіпедія. Відред.: 18.09.2022. URL: <https://goo.su/cxRFU>. (дата звернення: 24.10.2022).

¹⁰ Ярослав Мудрий // Моя Україна. Дата публ.: 18.11.2017. URL: <https://myukraine.org.ua/yaroslav-mudriy/>. (дата звернення: 25.10.2022).

¹¹ Володимир Мономах // Іст.-патріот. клуб «Алатир. URL: https://www.alatyr-history.club/?page_id=148. (дата звернення: 25.10.2022).

¹² Григорович-Барський Іван Григорович (1713-1791) // Держ. наук. архітект.-будів. б-ка В. Г. Заболотного. Дата публ.: 04.11.2021. URL: <https://myukraine.org.ua/yaroslav-mudriy/>. (дата звернення: 25.10.2022).

¹³ Бродський Ізраїль Маркович // Вікіпедія. Відред.: 24.07.2022. URL: <https://goo.su/UFbY>. (дата звернення: 25.10.2022).

¹⁴ Віленський Ю. Подвиги і драма хірурга Черняхівського / Юрій Віленський // День. Дата публ.: 24.01.2007. URL: <https://uain.press/articles/863625-863625>. (дата звернення: 26.10.2022).

¹⁵ Юрій Юрійович Перевузник // Вікіпедія. Відред.: 21.08.2022. URL: <https://goo.su/il2D4I>. (дата звернення: 26.10.2022).

¹⁶ Голодомор в Україні. 10 головних фактів // BBC News Україна. Дата публ.: 27.11.2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55061222>. (дата звернення: 25.10.2022).

української книги за останні роки. «Пам'ять народу неубієнна», «Голгофа голодної смерті». Це і є найважливішою темою тих днів скорботи.

75 років тому 9 грудня Генеральна асамблея ООН прийняла **Конвенцію про геноцид**¹⁷ та 10 грудня того ж 1948 року вона прийняла **Загальну декларацію прав людини**¹⁸. Ці теми повинні бути розкриті на зустрічах з юристами і у оглядах юридичної літератури. Просимо, у розповідях про права людини найбільш яскраво розкрити порушення цих прав у період російської агресії.

Кожна бібліотека має обов'язково включити до плану виставки книг та періодики, розповіді про ці важливі документи і їх втілення в життя людства.

Пропонуємо включити до річного плану цикл заходів «Історична свідомість українського народу – це пам'ять». Враховуючи значну кількість ювілейних дат можна обрати книги та інші документи про осіб та події, включені до Постанови Верховної Ради України та об'єднати їх наступним чином:

- Книгодрукування;
- Українське козацтво;
- Громадські та політичні діячі;
- Учасники боротьби за незалежність України;
- Історики та історіографи;
- Лікарі;
- Композитори, музиканти, музикознавці;
- Вчені;
- Військові;
- Літературознавці, письменники;
- Викладачі, освітяни;
- Співаки, актори;
- Конструктори, інженери;
- Архітектори;
- Юристи, правознавці;
- Підприємці, меценати.

Місія бібліотек – популяризація української історії, науки, мистецтва. Враховуючи те, що про велику кількість названих у Постанові імен та подій,

¹⁷ Конвенція о предупреждении геноцида и наказании за него (від 9 груд. 1948 р.) // ІАС Консультант : інформ.-аналіт. система по законодавству України. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00YNNB9C82&abz=1PSKN>. (дата звернення: 22.10.2022).

¹⁸ Загальна декларація прав людини : [прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. (неофіц. пер.)] // Верховна рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. (дата звернення: 22.10.2022).

бібліотеки часто не мають літератури, просимо залучити до розповідей про них вчителів, лекторів, прагнучи належним чином вшановувати усі імена та події. З цією ж метою необхідно активніше працювати з мережею Інтернет.

Вносимо деякі пропозиції щодо плану щомісячних заходів у межах названого циклу:

- **Січень**

- Презентація книжкової виставки «Українська мова: книгодрукування, гуманізм, світове визнання».
- Історична година «Іван Федоров – книгодрукування, як наукова революція» (до 450 річчя заснування друкарні).

- **Лютий**

- Презентація книжкової виставки «Переможні козацькі битви – вічна слава України».
- Поетичний вечір «Непереможні козаки, державники українські- вам лине слава крізь віки».

- **Березень**

- Презентація книжкової виставки «Громадські та політичні діячі: від священнослужителів до дисидентів та поетів».
- Лекція-розповідь «Незалежність України їх мета».

- **Квітень**

- Презентація книжкової виставки «Світова слава української науки». Враховуючи, що у квітні ювілеї таких визначних осіб як **Володимир Вернадський**¹⁹ та **Фрідріх Фальц-Фейн**²⁰, вважаємо за необхідне присвятити кожному з названих вчених окремі розділи виставки, підкреслюючи, що Володимир Вернадський був першим президентом Української академії наук та засновником Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розповідь про визначних науковців нашої держави включити імена таких визначних діячів як **Вадима Лошкарьова**²¹ – першого директора інституту фізики напівпровідників Національної академії наук України;

¹⁹ Рудяченко О. Володимир Вернадський. 1. Універсум як живе ціле / Олександр Рудяченко // Укрінформ. Дата публ.: 27.02.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3195328-volodimir-vernadskij-1-universum-ak-zive-cile.html>. (дата звернення: 25.10.2022).

²⁰ Васильчук В. Фальц-Фейн – «Таврійські королі» / В. Васильчук // Вісн. КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія. Вип. 23. 2018. С. 158-166. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vasylchuk_Volodymyr/Falts-Feiny_Tavriiski_koroli.pdf?PHPSESSID=i8c6urikbdfcha489rqnj0s06. (дата звернення: 26.10.2022).

²¹ Лошкарьов Вадим Євгенович // Вікіпедія. Відред.: 07.04.2022. URL: <https://goo.su/NxUOVdp>. (дата звернення: 26.10.2022).

Доната Долгушина²², селекціонера; Дмитра Воробйова²³, одного з засновників української школи лісової типології та багато інших імен українських вчених. Саме з цією метою радимо запросити для проведення лекції-розповіді про українську науку викладача, або фахівця-науковця.

- **Травень**

- Презентація виставки «Праведники народів світу – України громадяни», демонстрація документальних фільмів «Праведники», «Людина з обличчям».

- **Червень**

- Презентація виставки «Державні, громадські та політичні діячі України: незалежність їхня велика ціль». Цю подію слід включити до святкування Дня Конституції України, разом з розповіддю спеціалістів про **Костянтина Мацієвича**²⁴, **Євгена Петрушевича**²⁵ та інших діячів, ювілеї яких відмічені в Постанові Верховної ради.

- **Липень**

- Презентація виставки документів з фонду бібліотек, матеріалів з Інтернету про долю осіб, ювілеї яких включені до Постанови Верховної ради України: «Художники, актори – митці українські, пам'ять про них – наша слава». Цікавість має викликати перегляд документального фільму «Королева екрану».
- Липень, кінець, жарке яскраве літо. **Володимир Мономах**²⁶ хрестив киян. Цього року слід відзначити це свято також як **970-річчя** народження Великого князя київського згідно з Постановою Верховної ради. Назвемо ж історичні читання з цього приводу та виставку документів «Славимо перемоги великого князя київського Володимира Мономаха».

²² Пушкаренко О. Я. Долгушин Донат Олександрович / О. Я. Пушкаренко, П. І. Іваненко // Енциклопедія сучас. України. Дата публ.: 2008. URL: <https://esu.com.ua/article-20574>. (дата звернення: 26.10.2022).

²³ Остапенко Б. Ф. Дмитро Васильович Воробйов – дослідник і вчитель / Б. Ф. Остапенко // Лісівн. акад наук України : наук. пр. – Вип. 2. – 2003. – (Видат. наук. досягнення). URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Nauk-Praci-LANU/2003_2/LAN_2_Ostapenko%20B.F.pdf. (дата звернення: 27.10.2022).

²⁴ Мацієвич Костянтин Андріанович // Вікіпедія. Відред.: 16.07.2022. URL: <http://surl.li/dmykp..> (дата звернення: 27.10.2022).

²⁵ Галушак М. Українська революція 1917-1921 рр.: «Галичанин Петрушевич міг стати президентом всієї України» / М. Галушак // Іст. правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2013/06/3/125391/>. (дата звернення: 27.10.2022).

²⁶ Колибенко О. Володимир Всеволодович Мономах: князь, людина, письменник / Олена Колибенко, Олександр Колибенко // «Переяславль»: нац. іст.-етнограф. заповідник. URL: <http://surl.li/dnhvy>. (дата звернення: 27.10.2022).

- Серпень

- **Дні незалежності України**²⁷, нашого прапору та нашого герба. Презентація виставки «Герої України – наша слава невмируща». Виставка, що висвітлюватиме документи про Героїв, імена яких включені до Постанові Верховної ради України, може бути однією з головних подій до Дня Незалежності України. Просимо врахувати пропозицію і запросити до розповіді про ці імена спеціалістів істориків.

- Вересень

- **День бібліотек.** Постанова Верховної ради установила святкування **1045-річчя** з дня народження **Ярослава Мудрого**²⁸, Великого князя Київського. Багато великих справ зроблено ним і одне з цих справ – створення першої в нашій державі бібліотеки: «Любил бе книги, много написал и положи в святой Софии церкви». Враховуючи Постанову Верховної ради України, і те, що у вересні – свято загально українське – День бібліотек, пропонуємо, розробляючи програму свята, врахувати приєднання кожної бібліотеки до щорічного обласного фестивалю української книги, який КУ «ООУНБ ім. М. Грушевського» присвятить створенню першої бібліотеки та ювілею народження Ярослава Мудрого. Крім того Постанова Верховної ради виявляє також значний ювілей – **125-річчя** видання першого тому «**Історії України-Руси**» **Михайла Грушевського**²⁹, святкування цієї дати пропонуємо приєднати до загального свята – Дня бібліотек.

- Жовтень

- У цьому місяці пропонуємо на відзначення **Дня вчителя** презентувати книжкову виставку, документи якої розповідатимуть про визначних педагогів минулого та сьогодення, використовуючи розповідь про тих, чий ювілей визначені у Постанові Верховної ради. Виставку можна назвати «Освітяни – серця безкраї», вечір віршів про вчителів можна провести за допомогою учасників літературних клубів.

²⁷ День Незалежності України 2022: яка історія цього свята, основні традиції // ТСН. Дата публ.: 24.08.2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/koli-den-nezalezhnosti-ukrayini-2022-yaka-istoriya-cogo-svyata-osnovni-tradiciji-2138311.html>. (дата звернення: 26.10.2022).

²⁸ Святий благовірний Великий князь Ярослав Мудрий // Ближче до Бога. URL: <http://blyzhchedoboga.com.ua/svyatij-blagovimij-velikij-knyaz-yaroslav-mudrij/>. (дата звернення: 27.10.2022).

²⁹ Смолій В. А. Видатний історик України : [Михайло Грушевський] / В. А. Смолій, П. С. Сохань // ІЗБОРНИК. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur11002.htm>. (дата звернення: 24.10.2022).

Саме в цей день є необхідність нагадати, що 3 березня виповнилось **200 років** з дня народження **Костянтина Ушинського**³⁰, реформатора шкільної освіти.

- Жовтень – це місяць, коли усі вшановують захисників і захисниць нашої батьківщини – військових України від героїв УПА до сучасників, які зробили все можливе проти російської агресії. Ювілеї осіб, визначених у Постанові Верховної ради мають стати героями презентацій виставок, літературних вечорів, вечорів поезії, лекцій. Наприклад, розповідь про генерала-хорунжого Армії УНР **Марка Безручка**³¹, **140-річчя** з дня народження якого визначено у Постанові Верховної ради 31 жовтня; **Василя Кука**³², останнього головнокомандуючого УПА, учасника боротьби за незалежність України у ХХ столітті, має зацікавити запрошених на подію. Виставку, присвячену цим дням можна назвати «Високе звання захисників України», або «Пресвятий Покров Богородиці з нашими захисниками», або «Від козацької звияги до героїв сьогодення». Необхідно пам'ятати те, що **14 жовтня** – це день українського козацтва і у кожному заході слід підкреслювати цей зв'язок.
- **День юриста** традиційно з 1997 року відмічаємо у жовтні, тому поповнення виставки документальними відомостями про юристів і правознавців, ювілеї яких відмічені у Постанові Верховної ради, зробить виставку «Вдячність і повага борцям за правосуддя» значно цікавішою, особливо просимо в цей день запланувати розповідь про **Ігоря Побірченка**³³ (**100-річчя** з дня народження), вченого, академіка Національної академії правових наук, України **Володимира Консічкова**³⁴ (**100-річчя** з дня народження) академіка Національної академії правових наук України.

³⁰ Бондаренко О. Костянтин Ушинський: «Ні, я українець!» / Олена Бондаренко // Рідна країна : світогляд. портал. Дата публ.: 02.03.2019. URL: <https://ridna.ua/2019/03/kostyantyn-ushynskiy-ni-ya-ukrajinet/>. (дата звернення: 26.10.2022).

³¹ Марас В. Марко Безручка – українець, який врятував Польщу / Владлен Марасв ; іл.: Владислав Недашківський // Укр. інтерес. Дата публ.: 31.10.2022. URL: <https://uain.press/blogs/979290-979290>. (дата звернення: 31.10.2022).

³² Молодій В. «Покоління Василя Кука досі не проговорене», - Аліна Понипаляк : [розмова з авторкою кн. «Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука»] / Володимир Молодій // Локальна історія. Дата публ.: 09.09.2021. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/pokolinnia-vasilia-kuka-dosi-ne-progovorene-alina-ponipaliak/>. (дата звернення: 28.10.2022).

³³ Цирфа Ю. Ігор Побірченко: «Рішення має бути справедливим. Але, звичайно ж, не здійсниться волею тих, хто вирішує» : [інтерв'ю з головою Міжнар. арбітраж. суду і Мор. арбітраж. комісії при ТПП України Ігорем Гавриловичем Побірченком. Біограф.] / Юлія Цирфа // Віче. № 13, липень. 2010. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2096/>. (дата звернення: 28.10.2022).

³⁴ Капічон О. Г. Еволюція поглядів академіка Володимира Консічкова в царині права людини та громадянина / Ольга Капічон // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ. – 2015. – № 2. – С. 272-283. URL: <https://scientbul.naiua.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/310/313>. (дата звернення: 28.10.2022).

- У жовтні держава традиційно відмічає **День лікаря**. І виставку, присвячену цій даті – «Ми довіряємо їм своє життя», пропонуємо поповнити розповіддю про тих, чії ювілеї відмічені у Постанові Верховної ради: **Євген Черняхівський**³⁵ (150-річчя), **Олена Лук'янова**³⁶ (100-річчя), **Василь Плющ**³⁷ (120-річчя) та доволі інших імен професіоналів.
- **Листопад**
 - Пропонуємо у цьому місяці організувати літературні вечори присвячені письменникам, поетам, літературознавцям, оформити книжкову виставку, яка розповідатиме про усі імена, визначені у Постанові. Виставці можна дати узагальнюючу назву «Українська література в історичному контексті». Особливу увагу слід приділити розповіді про письменників, журналістів – представників «Розстріляного відродження», про репресованих українських літераторів.
- **Грудень**
 - Пропонуємо у грудні розповісти про знаменитих меценатів та підприємців, про кобзарів та архітекторів, про священників та істориків, про фольклористів та економістів. Ці імена ви знайдете у Постанові, а розповідь про них прохання включити в комплекс під назвою «Вони прославили державу Україна».

³⁵ **Мирський М. Б. Євген Черняхівський – кївський хірург** / М. Б. Мирський // Мирський М. Б. Історія медицини та хірургії. 2010. URL: <http://medbib.in.ua/evgeniy-chernyahovskiy-kiievskiy.html>. (дата звернення: 28.10.2022).

³⁶ **Академік Олена Михайлівна Лук'янова: подвиг життя** // ДУ «Ін-т педіатрії, акушерства і гінекології ім. акад. О. М. Лук'янової НАМН України»: сайт. URL: <https://ipag-kiiev.org.ua/akademik-olena-mihajlivna-luk-yanova-podvig-zhittya/>. (дата звернення: 31.10.2022).

³⁷ **Іванушенко Г. Плющ Василь. СВУ і СУМ**: [життєпис, громад. та наук. ділянки праці Василя Плюща та його кн. «Спілка визволення України та Спілка української молоді» (Мюнхен, 1975)] / Геннадій Іванушенко // Сум. Іст. портал. Дата публ.: 14.11.2011. URL: <https://history.sumy.ua/research/books/208-plyushchysvuisum.html>. (дата звернення: 31.10.2022).

**ПРО РОБОТУ БІБЛІОТЕК ОБЛАСТІ НА ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ «ПРО ВІДЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ І
ЮВІЛЕЇВ У 2022 - 2023 РОКАХ»** [Текст] : метод. пропозиції / Департамент культури,
національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес.
облдержадмін. ; Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського ; [упоряд.
Ю. С. Амелеченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амелеченко ; заг. редагування, верстка
О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2022. – 10 с. – 15х21,5. –
40 прим.: б. ц.

© ООУНБ ім. М. Грушевського, 2022

© Амелеченко Ю. С. упорядкування, 2022

Зам. № 48 від 31.10.2022 р.